

20. 7. 2007

ID: 49096

Vypořádání SJM

V případě, že SJM(BSM) zaniklo rozvodem a jeden z rozvedených manželů zemřel dříve, než mohlo být pravomocně skončeno již zahájené řízení o vypořádání, provede soud vypořádání podle § 149 odst. 3 ObčZ tak, že věci přikáže do vlastnictví žijícího manžela a do dědictví po manželu zemřelém. Pokud nelze věci rozdělit tak, aniž by žijící (rozvedený) manžel musel na vyrovnání podílů zaplatit peněžitou částku, uloží soud tomuto manželovi, aby peněžitou částku zaplatil dědicům zemřelého manžela, kteří do řízení vstoupili jako jeho nástupci, a to k rukám společným a nerozdílným. Žijící (rozvedený) manžel není účastníkem řízení o dědictví po zemřelém manželovi, žádná povinnost mu proto nemůže být v řízení o dědictví uložena a rozhodnutím o dědictví není vázán. V řízení o dědictví pak soud rozhodne o této pohledávce tak, že schválí dohodu o vypořádání dědictví nebo potvrdí nabytí dědictví podle dědických podílů, nedojde-li mezi dědici k dohodě /§ 175q odst. 1 písm. c) a d) OSŘ/.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 972/2007, ze dne 26.4.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně M. P. zastoupené advokátem, proti žalovaným: 1) V. P., 2) L. P. a 3) S. P., zastoupené advokátem, o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, vedené u Okresního soudu ve Žďáře nad Sázavou pod sp. zn. 5 C 255/87, o dovolání žalované 3) proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 8. srpna 2006, č. j. 15 Co 346/2004-522, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně z 8. srpna 2006, č. j. 15 Co 346/2004-522, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud ve Žďáře nad Sázavou rozsudkem ze dne 15. července 2004, č. j. 5 C 255/87-440, vypořádal zaniklé bezpodílové spoluvlastnictví manželů (dále „BSM“) žalobkyně a původně žalovaného L. P., který v průběhu řízení dne 31. května 1998 zemřel a na jehož místo vstoupily do řízení žalované jako jeho dědičky. Žalobkyni přikázal specifikované nemovitosti, movité věci a „hodnotu členského podílu k družstevnímu bytu č. 1316 na ulici L. v N. M. na M. v ceně 320 000,- Kč“, celkem majetek v ceně 505 660,- Kč. Do dědictví po zemřelém L. P. přikázal specifikované movité věci v celkové ceně 28 800,- Kč a žalobkyni uložil, aby zaplatila dědicům po zemřelém L. P. částku 238 430,- Kč v poměru určeném v dědickém řízení. Dále rozhodl o nákladech řízení a soudním poplatku.

Soud prvního stupně zjistil, že k vypořádání BSM dohodou žalobkyně a L. P. nedošlo, a provedl proto vypořádání podle právní úpravy platné ke dni 29. 9. 1986, kdy jejich manželství zaniklo, tj. podle § 150 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění před novelou provedené zákonem č. 91/1998 Sb. (dále „ObčZ“), při rovných podílech. Soud prvního stupně vycházel z toho, že kromě majetku přikázaného jí v rozsudku, žalobkyně získala „hodnotově“ ještě částku 8 248,- Kč na společných věcech, které existovaly ke dni rozvodu a zůstaly v jejím držení. Zemřelý L. P. takto rovněž „hodnotově“ získal částku 5 135,- Kč. Protože „celková suma hodnot společného majetku“ činila 547 843,- Kč, z toho polovina 273 921,50,- Kč a „na zemřelého žalovaného připadlo plnění v celkové hodnotě 33 135,- Kč, zbývá mu doplatit částku 240 786, 50,- Kč, kterou soud zavázal žalobkyni doplatit do dědictví“. Pokud byla žalobkyni přikázána hodnota členského podílu k družstevnímu bytu ve výši 320 000,- Kč, šlo o obvyklou cenu tohoto podílu v roce 1995. Po rozvodu manželství žalobkyně a L. P. bylo soudem zrušeno jejich právo společného nájmu předmětného družstevního bytu a určeno, že byt bude nadále jako výlučná nájemkyně a členka družstva užívat žalobkyně. Ta v roce 1995 převedla členská práva a povinnosti spojená s tímto bytem na žalovanou 1). Rok 1995 považoval soud prvního stupně za určující pro stanovení obvyklé ceny proto, že žalobkyně převodem pozbyla „možnost získat v následujících letech za členská práva hodnotu vyšší.“

K odvolání žalobkyně a žalované 3) Krajský soud v Brně jako soud odvolací rozsudkem ze dne 8. srpna 2006, č. j. 15 Co 346/2004-522, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobkyni přikázal specifikované movité věci, dále hodnotu členského podílu ve stavebním bytovém družstvu V. spojenou s nájmem družstevního bytu č. 4 o velikosti 3+1 nacházejícího se v N. M. na ulici L. v hodnotě 320 000,- Kč, hodnotu členského podílu ve stavebním

bytovém družstvu V. spojenou s nájmem družstevní garáže č. 8 nacházející se v N. M. na M. na ulici L. v hodnotě 40 000,- Kč a dále specifikované nemovitosti, tedy majetek v celkové hodnotě 596 699,- Kč. Do dědictví po zemřelém L. P. přikázal specifikované movité věci v ceně 33 935,- Kč a uložil žalobkyni, aby „zaplatila dědicům po zemřelém L. P., částku 281 382,- Kč v poměru určeném v rozhodnutí v dědickém řízení vedeném u Okresního soudu v Nymburce pod sp. zn. D 573/98, a to ve lhůtě 3 měsíců od právní moci tohoto rozhodnutí o vypořádání dědictví“. Rozhodl také o nákladech řízení a soudních poplatcích. Odvolací soud po doplnění dokazování zjistil, že rozsudkem soudu prvního stupně z 24. 11. 1987, č. j. 4 C 420/87-21, dále rozsudkem ze 7. 6. 1988, č. j. 4 C 420/87- 37, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Brně z 24. 8. 1988, sp. zn. 15 Co 417/88, bylo zrušeno právo společného nájmu žalobkyně a L. P. ke shora specifikovanému družstevnímu bytu a družstevní garáži a jejich výlučnou nájemkyní byla jako členka družstva určena žalobkyně. Dohodami z 6. 11. 1991 a 29. 5. 1995 převedla žalobkyně členská práva a povinnosti spojené s garáží za 3 479,- Kč a členská práva a povinnosti spojená s bytem bezúplatně na žalovanou 1). Podle doplněného znaleckého posudku Ing. K. S. činila obvyklá cena členského podílu v družstvu ke dni převodu členských práv a povinností spojených s předmětnou garáží (6. 11. 1991) 40 000,- Kč. Z této ceny a obvyklé ceny členského podílu v družstvu ke dni převodu členských práv a povinností spojených s bytem (29. 5. 1995), zjištěné už soudem prvního stupně ve výši 320 000,- Kč, odvolací soud při vypořádání BSM vycházel. Dovodil, že žalobkyně platně převedla členská práva a povinnosti v družstvu na žalovanou 1) i proto, že L. P., případně jeho dědici, se nedovolali relativní neplatnosti těchto právních úkonů ve smyslu § 145 odst. 1 ObčZ, ač tak podle odvolacího soudu mohli učinit vzhledem k nevypořádaným hodnotám členského podílu v družstvu. Protože žalobkyni byly přikázány majetek ve výši 596 699,- Kč, do dědictví přikázány věci v ceně 33 935,- Kč, celková masa BSM činila 630 634,- Kč a z toho při rovnosti podílů polovina 315 317,- Kč, uložil odvolací soud žalobkyni, aby zaplatila dědicům po L. P. na vyrovnání podílu částku 281 382,- Kč.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná 3) dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu (dále „OSŘ“) a odůvodňuje nesprávným právním posouzením věci. To spatřuje v tom, že odvolací soud vycházel z obvyklé ceny členského podílu v družstvu spojeného s nájmem bytu a garáže v době, kdy žalobkyně převedla členská práva a povinnosti v družstvu na žalovanou 1). Podle dovolatelky měl soud správně vycházet z ceny členského podílu ke dni jeho rozhodování. Neobstojí názor odvolacího soudu, že L. P., případně žalovaná 3) jako jeho dědička, mohli namítat relativní neplatnost dohod o převodu členských práv a povinností, které uzavřely žalobkyně a žalovaná 1). Žalobkyně se zrušením práva společného nájmu k družstevnímu bytu a garáži stála výlučnou členkou družstva a byla proto oprávněna s členskými právy a povinnostmi v družstvu disponovat. Pro případ, že dovolací soud dospěje k jinému závěru o vypořádání členského podílu v družstvu spojeného s bytem a garáží, žalovaná 3) dále namítá vadu řízení, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to že odvolací soud ji nepoučil podle § 118a odst. 2 OSŘ o tom, že hodlá věc posoudit jinak, než bylo uplatněno v žalobě. Žalovaná 3) navrhla, aby rozsudek odvolacího soudu byl zrušen a věc byla tomuto soudu vrácena k dalšímu řízení.

Žalobkyně se k dovolání nevyjádřila.

Nejvyšší soud shledal, že dovolání bylo podáno včas osobou oprávněnou - účastnicí řízení, řádně zastoupenou advokátem, a že je přípustné.

Rozsudek odvolacího soudu je potvrzujícím rozhodnutím ve výroku o vypořádání členského podílu v bytovém družstvu spojeným s nájmem družstevního bytu, jehož hodnotu ve výši 320 000,- Kč přikázaly soudy obou stupňů žalobkyni. Dovolání proti tomuto potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) OSŘ, neboť soud prvního stupně vypořádal členský podíl v družstvu v obvyklé ceně, vázán v tomto směru právním názorem odvolacího soudu vysloveným v usnesení z 10. 7. 2003, č. j. 15 Co 62/2001-396, který zrušil prvý rozsudek soudu prvního stupně z 12. 10. 2000, č. j. 5 C 255/87-374, jímž byl členský podíl v družstvu vypořádán v zůstatkové hodnotě 23 232,- Kč.

Dovolání proti výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž byl vypořádán členský podíl v družstvu spojený s nájmem garáže je přípustné podle § 237 odst. 2 písm. a) OSŘ, neboť jím byl změněn rozsudek soudu prvního stupně.

K otázce určující ceny členského podílu v bytovém družstvu pro vypořádání mezi manžely, jestliže byl v mezidobí převeden na jinou osobu, se Nejvyšší soud vyjádřil v rozsudku z 31. 1. 2006, sp. zn. 22 Cdo 3121/2005, publikovaného v časopise Právní rozhledy č. 11/2006, vydávaného nakladatelstvím C. H. Beck, tak, že „při vypořádání společného členského podílu v bytovém družstvu mezi manžely v případě, že byl již výlučným členem družstva (§ 705 odst. 2 in fine ObčZ) převeden na jinou osobu, se vychází z jeho obvyklé ceny v době převodu. Pokud by však jeho skutečná cena, za niž byl převeden, převyšovala cenu obvyklou, vypořádává se skutečně získaná cena (výtěžek z převodu původně společného majetkového práva). Převede-li však rozvedený manžel členský podíl za cenu nižší, než je cena obvyklá, je určující cena obvyklá.“ V tomto rozsudku Nejvyšší soud rovněž uvedl, že „dojde-li k dohodě nebo

rozhodnutí soudu ve smyslu § 705 odst. 2 ObčZ, stává se již jeden z manželů výlučným nositelem práva nájmu družstevního bytu a členem družstva. Žádný právní předpis tohoto manžela neomezuje v právu převést členský podíl v družstvu, byť mezi rozvedenými manžely dosud nedošlo k vypořádání původně společného majetkového práva.“ Opodstatněnost takto vymezené rozhodné doby pro určení obvyklé ceny členského podílu Nejvyšší soud odůvodnil i tím, že „takové vypořádání není na újmu žádného z rozvedených manželů, neboť rozvedený manžel, který již jako nájemce a člen družstva převádí členský podíl, vypořádal s druhým manželem hodnotu, kterou za trvání manželství společně získali. Kdyby soud vycházel až z obvyklé ceny členského podílu ke dni svého rozhodování, tedy v době po převodu členského podílu následující, pak pro případ, že by byla cena nižší, byl by převádějící manžel zvýhodněn. Pokud by byla naopak obvyklá cena členského podílu ke dni rozhodování vyšší, pak by takový rozdíl představoval hodnotu, kterou převádějící manžel sám nikdy nezískal (a nelze mu to přičítat k tíži, neboť jak už uvedeno, byl k převodu oprávněn).“

Nejvyšší soud nemá důvod se od těchto právních závěrů odchylovat. Pro daný případ z toho vyplývá, že odvolací soud, byť je nesprávná jeho úvaha o možné relativní neplatnosti převodů členských práv a povinností v družstvu spojených s bytem a garáží ze žalobkyně na žalovanou 3) pro absenci souhlasu bývalého manžela, vypořádal členský podíl správně v obvyklé ceně ke dni převodu jak členských práv a povinností v družstvu souvisejících s bytem, tak i garáží.

Dovolací soud nezjistil, že by soudy porušily ve vztahu k žalované 3) poučovací povinnost podle § 118a odst. 2 OSŘ, který stanoví, že má-li předseda senátu za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru, vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vyličení rozhodných skutečností; postupuje přitom obdobně podle odstavce 1 - poučí jej, o čem má v tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy. Poučovací povinnost podle § 118a odst. 2 OSŘ je vázána jen na situaci, kdy pro možné jiné posouzení věci soudem než uvádí účastník, je třeba ještě dovyličit skutková tvrzení. V daném případě soudy na základě zjištěného skutkového věci soudy aplikovaly § 150 ObčZ při vypořádání členského podílu v bytovém družstvu po zániku společného členství manželů v družstvu podle § 705 odst. 2 ObčZ a následným převodem členského podílu v družstvu rozvedeným manželem jako výlučným členem družstva. Není tedy není zřejmé, o čem by měla být žalovaná 3) ve smyslu § 118a odst. 2 OSŘ poučována. Pro soud z tohoto ustanovení nevyplývá automaticky povinnost poučovat účastníka o tom, že má jiný náhled na právní posouzení věci než účastník.

Podle § 242 odst. 3 OSŘ je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 OSŘ, jakož i k jiným vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny.

Podle § 155 odst. 1 OSŘ obsah výroku vysloví soud ve výroku rozsudku. Výrok rozsudku musí být přesný, určitý a srozumitelný v označení oprávněné a povinné osoby, vymezení rozsahu práv a povinností a určení lhůty ke splnění povinnosti tak, aby byl vykonatelný po stránce materiální.

Takto vymezené předpoklady vykonatelnosti nespĺňuje výrok rozsudku odvolacího soudu, kterým bylo žalobkyni uloženo, aby „zaplatila dědicům po zemřelém L. P., částku 281 382 Kč v poměru určeném v rozhodnutí v dědickém řízení vedeném u Okresního soudu v Nymburce pod sp. zn. D 573/98, to ve lhůtě tří měsíců od právní moci tohoto rozhodnutí o vypořádání dědictví“. V tomto výroku není přesně určité a srozumitelně uvedeno komu, jakou částku a v jaké lhůtě má žalobkyně na vypořádání BSM zaplatit.

V případě, že BSM zaniklo rozvodem a jeden z rozvedených manželů zemřel dříve, než mohlo být pravomocně skončeno již zahájené řízení o vypořádání, provede soud vypořádání podle § 149 odst. 3 ObčZ tak, že věci přikáže do vlastnictví žijícího manžela a do dědictví po manželu zemřelém. Pokud nelze věci rozdělit tak, aniž by žijící (rozvedený) manžel musel na vyrovnání podílů zaplatit peněžitou částku, uloží soud tomuto manželovi, aby peněžitou částku zaplatil dědicům zemřelého manžela, kteří do řízení vstoupili jako jeho nástupci, a to k rukám společným a nerozdílným. Žijící (rozvedený) manžel není účastníkem řízení o dědictví po zemřelém manželovi, žádná povinnost mu proto nemůže být v řízení o dědictví uložena a rozhodnutím o dědictví není vázán. V řízení o dědictví pak soud rozhodne o této pohledávce tak, že schválí dohodu o vypořádání dědictví nebo potvrdí nabytí dědictví podle dědických podílů, nedojde-li mezi dědici k dohodě /§ 175q odst. 1 písm. c) a d) OSŘ/.

Vzhledem k tomu, že v řízení došlo k vadě řízení, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, byl rozsudek odvolacího soudu zrušen a věc byla tomuto soudu vrácena k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 OSŘ).

Další články:

- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ochrana spotřebitele \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovněprávní vztah \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určení otcovství \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Jméno v obchodní firmě právnické osoby](#)
- [Dokazování](#)
- [Bolestné](#)